

פרישת תשא תשע"ט

פנינים מרבינו האור החיים הקדוש

ודבר זה מתבאר בבהירות גדולה, מתוך ההתבוננות בפרשת העגל המבוארת בתורה, וכמו שיתבאר (להלן את ב). ולפיכך האוה"ח מבאר, שמתוך ההתבוננות בפרשת העגל, יתברר ויתאמת להאדם היסוד הגדול הזה: "לשנוא בחינת הרע, ולאהוב מדרגת הקדושה אהבת הטוב במה שהוא טוב".

השטן מְרָאָה להאדם פני אוהב ולבסוף בחינת הרע בעצמה היא זאת שְׁתַּצְעַר את האדם – הסבר הענין בבהירות מספר נדחי ישראל להחפץ חיים

ב) דהנה בתחילת קאפיטעל לב, רש"י מביא את דברי הגמרא (שבת פט.) המבארת את פעולותיו של השטן בהשתדלותו להכשיל את בני ישראל בעשיית איזה מין דבר שיהא במקומו של משה – שיהא אמצעי בינם לד'. וזה לשון רש"י: "בא השטן וערבב את העולם והראה דמות חשך ואפילה וערבוביא, לומר וודאי מת משה, לכך בא ערבוביא לעולם כו'. כמין דמות משה הראה להם השטן שנושאים אותו באויר רקיע השמים". (ובענין זה שהם רצו שהעגל יהא אמצעי בינם לד', ע"י רמב"ן לב א, אוה"ח שם ד"ה אשר, שם ח).

דהיינו שהשטן הי' מְרָאָה להם פני אוהב – שהוא חפץ בטובתם ובהצלחתם. ולכן הוא הקדים לבא ולהודיעם את הידיעה החשובה הזאת, שְׁמֹשֶׁה מת, בכדי שהם יזדרזו למצוא דבר שישימש כאמצעי במקומו של משה, בכדי שהם יהיו יכולים לקבל את כל השפע הטוב שד' רוצה להשפיע עליהם.

אולם בסופו של דבר, לא רק שה' אמצעי" הזה (ה-העגל), לא סייע בעדם בקבלת השפעת הטוב (כמובן), אלא שהוא בעצמו הי' הדבר שהמית אותם, כשמשוה השקה אותם את המים שבו הי' מעורבב עפרוריותו של עגל, וכמו שנתבאר (לעיל אות א).

ולפיכך מבאר האוה"ח, שממעשה העגל נוכל ללמוד, לשנוא את בחינת הרע. לפי שהיא איננה מתכוונת לטובתו, ואפילו כשהיא מְרָאָה לנו פני אוהב, כל כוונתה הוא להרע לנו. [והנה ח"ח (נדחי ישראל פרק כב), מבאר באורך את היסוד החשוב הזה, וזה לשונו: "ובדברי המדרש הזה (עיין שם, והובא גם בספר מעלות המידות מעלה טז, עיי"ש ואכמ"ל), ניחא לי מאד מה שאנו רואין בחוש, שאחר שעשה אדם איזה עברה, מצוי מאד שמתחרט על זה.

והסיבה לזה, כי היצר הרע המטעה את הבריות, מתנהג בזה כמו אחד מאנשי לצון ומרמה, שרצה להטעות לאחד ולהושיבו עד הצָאָר, בלילה, במקום טיט ורפש. מה עשה, נדמה לו כאחד ממכיריו ואוהביו, ונתן לו כמה מיני מעדנים, עד שפיתתו שילכו ביחד לטייל בחוץ להעיר, וגם שם נתן לו כמה מיני מתיקה, ונשתהו הרבה בהטיול, עד שבין כך ובין כך חשך השמש.

ולבסוף אמר לו: ידידי, אני מתבונן בך שאיש אמונים אתה ולא תגלה הדבר לאחרים, אם תקבל על עצמך שלא לגלות דבר סתר שבדעתי לספר לך לטובתך, וקבל עליו. ויען ויאמר לו: תדע, אחי, שבזו הבקעה הנראה למרחוק, אף שבתחלתה היא טיט ורפש, שָׁכַל אנשי העיר משליכין שם אשפותיהן, אבל בסוף הבקעה אני מקובל מזקני, ששם יש אוצר טמון שטמנו אויבינו בעת שברחו מן העיר בעת המלחמה.

ועל כן, ידידי, לא נתעצל, ונבוא יחד דרך הטיט והרפש עד מקום האוצר הגדול, שעל ידי זה נהיה מצלחים עד נצח, ובאמצע היום לא נכון לחפש אחר אוצר, פן יראה מי ויבין, אבל עתה העת מכשר לזה. וזה השוטה נתפתה לדבריו, ולכך יחד, וזה האיש

ההסבר בסוג העונש הזה שמשוה השקה את בני ישראל מים שבו מעורב עפרוריותו של העגל – איזה לְקַח יסודי הנוגע לנו בכל יום ויום נלמד מכל המעשה של העגל המבואר בתורה (א) ויהי כאשר קרב אל המחנה וירא את העגל ומוחלת ויחר אף משה וישלך מִיָּדוֹ את הלחת וישבר אתם תחת ההר. ויקח את העגל אשר עשו וישרף באש ויטחן עד אשר דָּק ויָזַר על פני המים וישק את בני ישראל" (לב ע"ג-ט). ומבואר, שמשוה טחן את העגל עד שזה נתפורר, נתנו לתוך מים (באופן של 'ויזר'), והשקה את המים הללו, עם עפרורית העגל שבו, אל בני ישראל. והמטרה של ההשקאה הזאת היתה בכדי לברר מי הם האנשים שחטאו בְּעֵגֶל. כי כל מי שְׁקָטָה בְּעֵגֶל, הומת על ידי המים הללו שבו היו מעורבים עפרוריותו של העגל. (ג-נתמין לבודקן כסוטות כו' לא ע"ג). ולא התראה בהדורוקו, שבדקום המים וצבו בטניהם. רש"י לב כ, מהגמרא במסכת ע"ז מד.).

והנה יש לשאול: א' האם צורת העונש הזה, הוא מהלך מחודש שנתחדש בכדי לעונש על ידו את החוטאים בעגל או שמא, ביסודו, תהליך כזה הוא האופן והסגנון הרגיל שבו נענש האדם על חטאיו. (ואציין, שאע"פ שחז"ל הקדושים דימו - מלשון דמיון - את ההשקאה הזאת, שלאחר חטא העגל, להשקאת המים שהכהן משקה את הסוטה, מ"מ ביסוד הדברים, אין תהליך העונש הבא על ידי שתי ההשקאות הללו, דומה זה לזה, כלל וכלל. אוה"ח במדבר ה טו, עיי"ש ואכ"מ). ב' מהו הלימוד היסודי שנוכל ללמוד מהמעשה הזה של העגל. (ועי' ע"ז ה, שביארו חז"ל את היסוד הנלמד מחטא העגל).

וההסבר בזה מבואר בדברי האוה"ח (שם ט), וזה לשונו: "ויקח את העגל אשר עשו. לא הי' צריך לומר אשר עשו, ואולי כו', עוד ירצה על דרך אומרו 'תיסרך רעתך' (ירמ' ב ט), 'ותמוגנו' [ביד עוננו] וגו' (ישעי' סד ו). כי החטא "בעצמו" הוא יִפְרַע מְעוֹשָׂהוּ. כי אחיזת הרע (דהיינו בחינת הרע הנאחזת באדם באמצעות עשותו הרע בעיני ד' אלוקים), "היא עצמה" תִּאָּבֵד אוהבָהּ ושונאי הקדושה. והוא אומרו אשר עשו וגו' – וישק את בני ישראל. [דהיינו שהכתוב חוזר לומר את התיבות המיוותרות הללו של אשר עשו, בכדי להדגיש את הענין הזה, וללמדנו, שהחטא "בעצמו" הוא יִפְרַע מְעוֹשָׂהוּ – הדבר הזה עצמו אשר הם עשו הוא אשר הקיית אותם והִרְגָם].

ומסיים האוה"ח את דבריו וכותב: "ודבר זה (שהעגל עצמו שהם עשו, הוא אשר הרג אותם), יהי לָךְ דעת לפקוח עינים עוורות, לשנוא בחינת הרע, ולאהוב מדרגת הקדושה אהבת הטוב במה שהוא טוב".

ומבואר מדברי האוה"ח, שביסוד הדברים, תהליך העונש הזה של השקאת מים שבו מעורב עפרוריותו של העגל, איננו מהלך מחודש שנתחדש בכדי לעונש על ידו את החוטאים בעגל, אלא כך הוא האופן והסגנון הרגיל שבו נענש האדם על חטאיו (כמבואר באוה"ח ויקרא יח כה, ובעוד הרבה מקומות) – 'תיסרך רעתך'. (ובזה מבואר היישוב להשאלה הראשונה ה"ל).

ועל פי זה האוה"ח מבאר את הִלְקַח יסודי שאנו למידיים ממעשה העגל, והוא: "לשנוא בחינת הרע, ולאהוב מדרגת הקדושה אהבת הטוב במה שהוא טוב". דהיינו שמכל הסיפור הזה של העגל, מתבאר לנו בבהירות עצומה, שמצד הסברא והשְׁקָל, עלינו לשנוא בשנאה עצומה את בחינת הרע – היצר הרע וחביריו. שהרי הדבר הגורם לאדם את כל צרותיו, מיחושיו ובעיותיו, הוא הבחינה הרעה עצמה, שנוצרה מחטאיו.

תכלית האדם בעולם הזה וגודל הנחיצות בזה שתהא לאדם הכרה ברורה ובהירה בהיסוד הנ"ל שיצרו של האדם שונאו שגאה גדולה

הנה בענין עבודת האדם בעולם הזה, היסוד הראשון שמוטל עליו לדעת הוא ש: א' תכלית האדם בעולם, הוא להידבק בבוראו על ידי עשיית רצונו יתברך (מסילת ישרים א). ב' עומדים כנגדו כוחות וסיבות המשתדלים למנועו מלהשלים את תפקידו (מסילת ישרים סם). דהיינו העניינים הגשמיים שבעוה"ז והיצר הרע (הרוחני והגשמי. עי' אגרת המוסר להגר"י סלנטער), שניתן לאדם. ותפקיד האדם כנגד יצרו הוא ללחום תמיד כנגדו (וכמו שאמרו חז"ל במסכת ברכות ה, לעולם ידגז יצר טוב על יצר הרע, ופרש"י: שיעשה מלחמה עם יצר הרע. וכמובן שהמלחמה תיעשה בתחולות וערמה וכפי הדרכים המבוארים בהספה"ק) ולהפכו לטוב (אוה"ח בראשית א א אופן כ, ועוד), באמצעות לימוד התורה (אוה"ח ויקרא ז לו, במדבר כא זי).

ומבואר, שמעיקרי עניני עבודת האדם בעולמו, הוא, להכיר שיש בו יצר ה"רע" העומד כנגדו, למנועו מלקיים את תפקידו בעולם הזה. דהיינו שמוטל על האדם להבין בהכרה ברורה ובהירה, ושיתברר ויתאמת לו בתוככי עמקות פנימיות לבבו, שיצרו הרע, שונאו עד למאד ורוצה תמיד, אך ורק, ברעתו, וכמוש"כ החובות הלבבות (שער יחוד המעשה פרק ה): **בן אדם, ראוי לך לדעת, כי השונא הגדול שיש לך בעולם הוא יצרך [-היצר הרע]**. (וע"ע אוה"ח ויקרא כו יא, שבחינות הרע הם השונאים והאויבים של האדם).

וכן מבואר בהגמרא (סוכה נב), שהיצר הרע נקרא "שונא", כי הוא שונא את האדם בתכלית השנאה [ורק על ידי יגיעה בתורה יוכל האדם להפכו לטוב, וכמבואר ברש"י שם, בביאור דברי הגמרא שם, עיי"ש. ואפשר שמטעם זה כתב האוה"ח (שמות כז ט), שהגאולה העתידה רק תבוא מאמצעות לימוד התורה כזה הנעשה ביגיעה עצומה, לפי שרק ע"י לימוד כזה, נוכל לגרום לביטולו הגמור של בחינת הרע, ולהתגלות אור ד' על כל יושבי תבל. ודו"ק].

והנה יש להסביר בתוספת ביאור את הנחיצות הגדולה בזה שַׁיְפִיר האדם ויבין בהכרה ברורה, בתוככי פנימיות לבבו, את היסוד הגדול הזה, שיצרו הרע הוא **השונא הגדול שיש לו לאדם בעולם**. דהנה עיקר כוחו של היצר הרע הוא "**כח הדמיון**". (עי' בדברי הספורנו בראשית ג א. וע"ע בתחילת אגרת המוסר להגר"י סלנטער, ובדברי החפץ חיים, שהובאו לעיל אות ב, באריכות. וע"ע בדברי החוב"ל שם שכתב שכל תהליך פיתוי היצר הוא רק: **לאמת את השקר**).

ולפיכך, בכדי שהאדם יוכל לקיים את עיקר תפקידו בעוה"ז – להתקרב אל ד' ע"י עשיית רצונו, ולהתגבר על כל המונעים אותו מהשלמת ענין זה, מוטל על האדם להכיר בהירות גדולה, ובציוור מוחשי (עי' חכמה ומוסר להסבא מקעלם, ח"א מאמר כח), שיצרו הרע הוא **השונא הגדול שיש לו בעולם**. שהרי אם האדם אינו מכיר שיצרו, שונא אותו ועומד כנגדו אז בוודאי שלא יערוך האדם מלחמה כנגדו. שהרי **מלחמה** רק עורכים כנגד אויבים ושונאים – לא כנגד אוהבים וְעֵיבִים.

ולכן כפי אשר תגדל הכרת האדם פְּעִינֵי הַזֶּה, כן כפי זה תגדל מלחמתו כנגד יצרו, בכמותה, באיכותה ובכל חלקיה. (עיין בזה במכתב מאליהו ח"א בקונטרס הבחירה, ובעיקר שם בדף קיב, ואכמ"ל יותר).

מרמה ידע ששם יש מקום אחד עמוק מאד, ונשמר שלא לבוא בעומק הטיט זה, כי אם טבל קצת רגליו בטיט ורפש באיזה מקומות, וחברו השוטה, ברב החשק להאוצר, רץ בהבהה ונכנס עד צוארו באותו עמק הטיט.

וכראות האיש לצון את זה, תכף נשתמט מהבקעה והשאירו לבדו והוא רץ ממנו. ויצעק רעהו הטבוע בטיט אליו מרוחק, ויתחנן לו במר נפשו: הושיעה לי, ידידי, והוציאני שלא אטבע בטיט, כי נכנסתי בו כבר עד צוארי. ולא פנה האיש לצון אליו כלל, ויאמר לו: אי שוטה, כמה יגיעות היה לי עליך, וכמה מיני מעדנים נתתי לך עד שפתיך להושיבך במקום הנחמד הזה, ועתה תאמר לי שאוציאך, ולא כן אעשה לך – כשאבוא להעיר, אספר לפני כל יודעך ומכירך [את מה שעשית, כבדן] שידעו הכל את גדל חכמתך, שחשבת שבמקום המאוס המלא טיט ורפש, והוא המקום הבזוי מכל המקומות, שם יִצְאָא אוצר נחמד.

והנה, כשהלך האיש מרמה מעיניו, והוא נשאר לבדו בלילה בבקעה שקוע עד צוארו במקום טיט ורפש, והוא צועק: נַי נַי ואין מושיע לו, כמה מהרטה והתמהון היה לו על עצמו – איך נתפתה מתחלה לילך אחריו במקום ציה ושממה באישון לילה ואפלה עבור דמיונות של שוא והבל שפתחו ונדמה לו כידידו.

כן הדבר, אחי, בענין היצר, שרוצה להכניסו לאדם במקום טיט ורפש באישון לילה ואפלה, שלא יוכל לצאת ממנה, והוא בעומקא דתהומא רבא, ששם הוא מקום תהו וחשך, מקום שבו נאסף הזהמא מכל העונות, מקום ציה וצלמות, מקום המזיקין, רחמנא לצלן. על כן הוא ממתק לפניו את העברות מעט מעט בכמה מיני פתוים כמו שמוצייר המדרש הנ"ל, עד שלבסוף הולך עמו היצר הרע יחד ומפתחו בדרך [מרמה כזה, שהוא אומר לו שהוא] שאינו רוצה שיעשה העבירה, אדרבה על ידי זה ימצא אוצר נחמד שם כו', והולך אחריו כשור לטבח, ולבסוף כשבא לשם, מתגבר עליו היצר הרע בכל כחותיו, עד שהאדם מתיר לנפשו לעשות העבירה, ונכנס ברפש וטיט עד צוארו. ותכף אחר עשית העבירה מסתלק היצר הרע ממנו, כי הוא עולה למעלה לקטרג עליו, ונשאר האדם לבדו, והוא מתפלל על נפשו איך נתפתה אחר יצרו לדבר שטות כזה, שהיה מוכרח אחר כך לילך עבור זה במקום ציה וצלמות, מקום המזיקין והקליפות. ומי יוכל לשער את גודל אכזריות שעושים שם עם הנפש, השם ישמרנו מהם עכ"ל החפץ חיים].

רק בחינת הקדושה רוצה את טובתינו

ג) ומזה מבואר, שבחינת הרע, רוצה את רְעֵתֵינו. אמנם לענין רצונותיה של בחינת הטוב, ההיפך הוא נכון. כי בחינת הקדושה והטוב רוצה בטובתינו, שמחתנו, נעימותנו והצלחתנו. ולפיכך ישתדל האדם בדעתו לפקוח את עיניו (-לשון האוה"ח: **לָפֶן דעת לפקוח עינים עוורות**), ולהכיר בלב שלם את האמת הזאת ועל ידי זה הוא ישיג את הדרגה הזאת: **לאהוב מדרגת הקדושה, אהבת הטוב במה שהוא טוב**.

והיינו שכוונת האוה"ח באומרו: **אהבת הטוב במה שהוא טוב** – שיאהוב האדם את בחינת הקדושה והטוב בסיבת דבר זה שהוא טוב, הוא כנ"ל, שבחינת הקדושה לבדה הוא הרוצה את טובתנו, וכמוש"כ **טעמו וראו כי טוב ד' (תהלים לד ט)**. אמנם בחינת הטומאה והרע רק רוצה את רְעֵתֵינו, וכמו שנתבאר לנו על ידי ההתבוננות במעשה העגל, וכנ"ל. (והיינו שהאוה"ח, כאן, כולל בדבריו הללו - **אהבת הטוב במה שהוא טוב** - את שלשת עניני הטוב המבוארים בדברי האוה"ח בפרשת ואתחנן, דברים ו ה, ד"ה עוד אולי. עיין שם. כנלענ"ד).

הגליון הזה מוקדש לע"נ מרת בריינא זלאטא ב"ר ראובן יצחק ז"ל, נפטרה כ"ו סיון תשע"ז	הגליון הזה נתנדב לע"נ איש נעים הליכות, שריד לדור ישן, הרה"ג ר' אלחנן בן הרב פריץ זצ"ל, נפטר שב"ק כ"ג סיון תשע"ז	הגליון הזה נתנדב לע"נ האשה הצדקנית שהיתה תמיד בשמחה, ושם ד' שגור בפיא, מרת אסתר ב"ר שלום ז"ל
---	---	--

יו"ל ע"י מכון פניני אור החיים לתיקונים והערות נא לפנות למייל: peninei.ohrhachaim@gmail.com או בטל: 300-0360-845
נא לא לעיין בשעת התפלה וקריאת התורה